

Asia: Sosiaali- ja terveysministeriön lausuntopyyntö koskien Vesivaroja ja terveyttä koskevien kansallisten tavoitteiden päivittämistä STM/719/2019

Hannele Leiwo
Sosiaali- ja terveysministeriö
PL 33
00023 Valtioneuvosto
kirjaamo@stm.fi

Lausunto

1 Johdanto

Sosiaali- ja terveysministeriö on pyytänyt Luonnonvarakeskuksen lausuntoa koskien Vesivaroja ja terveyttä koskevien kansallisten tavoitteiden päivittämistä. Edelliset tavoitteet on asetettu vuonna 2008 ja muistiossa käydään lyhyesti läpi niiden toteuma sekä Vesi- ja terveys -pöytäkirjaan liittyvät päivitetty kansalliset tavoitteet vuoteen 2030 asti. Luonnonvarakeskus keskittyy lausunnossa oman toimialansa asioihin.

2 Lausunto

2.1 Pöytäkirjan tavoite c)

- MDI:n viimeisin väestöennuste povaa voimakasta muutosta kaupungistumisen suuntaan. 10 suurimman kaupungin osuus nyt n 62%, 2040 se on 67%. Lisäksi keskittymistä toisaalta vähenevienkin seutukuntien sisällä. Tämä toisaalta saattaa enemmän ihmisiä yhteisten talousvesijärjestelmien piiriin, toisaalta aiheuttaa väestöltään vähenevien alueiden yhteisten talous- ja jätevesijärjestelmien rahoittamiselle ongelmia painetta. Suunnitelmassa on hyvä huomioida taloudelliset näkökulmat, mm. alueelliset investointitarpeet ja rahoitus-/käyttäjöpohjan muutos.

2.2 Pöytäkirjan tavoite d)

d1) Asutuksen jätevesihuolto on toteutettu koko Suomessa keskitetyillä järjestelmillä niillä alueilla, joilla se on tarpeen yhdyskuntakehityksen tai ympäristöllisten ja terveydellisten vaatimusten mukaisesti. Keskitetyn vesihuollon ulkopuolisilla alueilla jätevedet käsitellään kiinteistökohtaisesti mahdollisimman tehokkain järjestelmin.

- Muotoilun tarkentamiseksi ehdotetaan: ...mahdollisimman tehokkain järjestelmin, joka täyttää lainsäädännön vaatiman puhdistustehon.

d2) Kiinteistönomistajien on kunnostettava asumiskunnossa olevissa rakennuksissa kiinteistökohtaiset jätevesijärjestelmät saostuskaivokäsittelyä tehokkaammaksi.

- Tällä hetkellä esimerkiksi asuinkehteissa joissa on kantovesi, tätä vaatimusta ei ole. Ehdotetaan: ...täyttämään lainsäädännön vaatimat puhdistusvaatimukset.

d3) Neuvonnan avulla pyritään kannustamaan kiinteistöjen omistajia vapaaehtoiseen jäteveden käsittelyn tehostamiseen lakisäätöistä tasoa paremmaksi.

- *Neuvonnan avulla:* Puolueettoman neuvonnan saatavuus on turvattava. Valtion rahoitus neuvonnalle on sidottu siirtymäaikaan ja päättymässä vuoden 2019 jälkeen. Tarvitaan työkaluja ja keinoja kunnille toteuttaa ohjaavaa ja ennakoivaa valvontaa. Valtion rahoitus neuvontaan ja valvontaan tulee turvata.
- *lakisäätöistä tasoa paremmaksi – tarkennetaan:* Täyttämään HELCOM:n suosituksen 28E/6 saastumiselle herkkien alueiden haja-asutusalueiden jäteveden puhdistustavoitteet.

2.3 Pöytäkirjan tavoite f)

- Vesivastuunäkökulman huomioiminen: Vedenkäytössä ja hallinnassa tulee taata avoin ja osallistava yhteistyö eri sidosryhmien. Yritysten rooli on hyvä tunnistaa: ne voivat olla keskeisiä sidosryhmäprosessin muodostajia toimipaikoillaan liittyen vesivarojen hallintaan, mutta tarvitsevat tukea julkiselta sektorilta. Lisäksi yritykset toimivat usein kansainvälisesti tai ainakin niillä on kansainvälisiä arvoketjuja. Yrityksiä tulee tukea myös niiden rajat ylittävissä vesivastuullisuudessa. Suomalaisyrityksillä voi olla rooli viedä hyviä käytänteitä myös vähemmän kehittyneen hallinnon maihin ja siten edistää SDG-tavoitteita.
- Luontotyyppien huomioiminen: Vesivarojen suojelun tulisi huomioida myös luontotyyppidirektiivin (92/43/ETY) tavoitteet, missä veloitetaan kaikki EU-maat suojelemaan uhanalaisten kasvi- ja eläinlajien elinympäristöjä sekä luontotyyppisiä. Suomessa esiintyy 22 ensisijaisesti suojeltavaa luontotyyppiä, joilla on paikallisesti vahva yhteys vesivarojemme kestävään käyttöön. Vesienhoitoa ja vesiluontotyyppien turvaamista tulee tehostaa siirtämällä painopistettä entistä enemmän valuma-alueita käsittäviin ratkaisuihin suunnittelua tehostamalla. Luontotyyppitiedolla on tärkeä merkitys myös suunniteltaessa kaavoitusta ja muuta rakentamiseen liittyvää toimintaa.

2.4 Pöytäkirjan tavoite g)

2.5 Pöytäkirjan tavoite h)

h1) Jätevedet käsitellään **parhaan käyttökelpoisen tekniikan mukaan biologis-kemiallisesti orgaanisen aineen poistamiseksi ja rehevöitymistä aiheuttavien ravinteiden, fosforin ja typen poistamiseksi laitosten puhdistustehoa jatkuvasti**

parantaen. Käsittelyä tehostetaan erityisesti siellä, missä jätevesien haitat kohdistuvat pintavesiin, joiden tila ei ole hyvä tai joiden tila uhkaa heiketä ja joissa vesistön tilaa voidaan parantaa tehostamalla yhdyskuntien jätevesien puhdistusta.

- Tarvitaan tarkennusta: Milloin puhdistusteho katsotaan riittäväksi ja miten valvotaan? Miten jatkuva kehitys todennetaan?

h2) Lainsäädännössä määriteltyjen haitallisten aineiden osalta raja-arvoja ja ympäristölaatuunormeja ei ylitetä. Yhdyskuntien jätevesien aiheuttamia hygieenisia riskejä vähennetään, kun siihen on tarvetta. Uusien esiin tulevien mikropollutanttien (lääkejäämät, mikromuovit) aiheuttamia riskejä selvitetään ja tarvittaessa kehitetään menettelytapoja ja keinoja riskien vähentämiseksi ja ennalta ehkäisemiseksi kustannustehokkaasti. Vastaavasti kehitetään paradigman muutosta ravinteiden poistosta ravinteiden kierrätykseen.

- 'paradigman muutosta' suositellaan sanamuotoa: toimintatapojen muutosta
- Koska kierrätys on jo käytössä, suositellaan lauseeksi: Vastaavasti kehitetään menettelytapoja ja keinoja ravinteiden kierrätykseen sekä hyödyntämiseen.

2.6 Pöytäkirjan tavoite i)

i1) Puhdistamolietteitä ei johdeta vesiin tai mereen eikä niitä sijoiteta kaatopaikoille vaan lietteet kerätään, käsitellään ja hyödynnetään lannoitevalmisteina tai polttamalla.

- Ehdotetaan muotoilua *...lietteet kerätään, käsitellään ja hyödynnetään lannoitevalmisteina, energiatuotteina tai muina tuotteina*, jolloin jätetään mahdollisuus useammalle, vielä tuntemattomallekin hyötykäyttömahdollisuudelle.

i2) Mineraalifosforivarjoja säästetään kierrättämällä jätevesilietteen fosforia. Ravinteiden talteenottoa lisätään siten, että vähintään 50 % yhdyskuntajätevesilietteestä hyödynnetään kehittyneillä tekniikoilla vuoteen 2025 mennessä. Puhdistamolietteiden ravinteiden käyttökelpoisuutta parannetaan kehittämällä uusia käsittelymenetelmiä.

- Lähes kaikki yhdyskuntajätevesiliete hyödynnetään jo jollain tavalla. Mitä tällä tarkoitetaan? Tarkennuksena esimerkiksi: *...lainsäädännölliset vaatimukset täyttävillä tekniikoilla...*

2.7 Pöytäkirjan tavoite j)

2.8 Pöytäkirjan tavoite k)

2.9 Pöytäkirjan tavoite l)

3 Lausunnon tiivistelmä

Yhteenvedona Luonnonvarakeskus toteaa, että esitetty ”Vesivaroja ja terveyttä koskevat kansalliset tavoitteet” nykyisessä muodossaan vastaa hyvin tavoitteitaan. Pyydämme harkitsemaan muutamia Lausunnossa esitettyjä tarkennuksia tavoitteiden muotoiluihin. Sen lisäksi ehdotamme, että yritysten rooli ja mahdollisuudet kestäväen kehityksen tavoitteiden edistämiseksi tunnistettaisiin myös tässä pöytäkirjassa. Toiseksi ehdotamme luontotyypit huomioivien valuma-alueiden ratkaisujen nykyistä parempaa esille tuomista.

Sari Forsman-Hugg, Biotalous ja ympäristö -yksikön johtaja

Lausunnon valmistelija(t): *erikoistutkija Antti Iho, tutkija Anu Reinikainen, tutkija Virpi Vorne, tutkija Frans Silvenius, tutkija Katri Hamunen, tutkimussihteeri Marja-Liisa Vieraankivi, johtava tutkija, erikoistutkija Pauliina Louhi ja tutkija Kirsi Usva*